

Handelingskader afdracht: maandelijks of jaarlijks

In de Wet vereenvoudiging beslagvrije voet ligt vast dat gemeenten in de rol van derdebeslagene zelf afwegen of zij maandelijks of jaarlijks afdragen. Dat riep vragen op, bijvoorbeeld over de afwegingen die daarbij een rol spelen en hoe de afdracht zich verhoudt tot het maandelijks reserveren van vakantiegeld. Een [recente uitspraak](#) leidde tot [Kamervragen](#). De beantwoording daarvan maakt duidelijk hoe gemeenten de afdracht moeten uitvoeren.

Dit handelingskader ondersteunt gemeenten bij de keuze voor maandelijks of jaarlijkse afdracht, in combinatie met het reserveren of maandelijks uitbetalen van het vakantiegeld. In dit handelingskader beschrijven we de aanleiding, wat dit betekent voor gemeenten voor (lopende en nieuwe) beslagen en verrekeningen en wat er van gemeenten wordt verwacht.

Wat is de aanleiding voor dit handelingskader?

Gemeenten hebben beleidsvrijheid om te bepalen of zij maandelijks of jaarlijks afdragen. Het belang van inwoners staat hierbij voorop. Een recente uitspraak, en de beantwoording van de Kamervragen die vervolgens gesteld werden, geven antwoord op de vraag hoe gemeenten het belang van inwoners het beste kunnen dienen.

Uitspraak 23 maart 2023

Op 23 maart oordeelde de rechtbank over een beslag bij een bijstandsgerechtigde inwoner. De gemeente droeg in deze situatie maandelijks 5% af aan de beslaglegger. Daarnaast reserveerde de gemeente maandelijks 5% voor het jaarlijkse vakantiegeld. De rechtbank oordeelde in deze casus dat de gemeente met deze werkwijze buiten het wettelijke kader trad, omdat de inwoner niet maandelijks over de beslagvrije voet beschikte. Ook had deze inwoner te maken met hogere innings- en verdelingskosten dan bij jaarlijkse afdracht het geval geweest zou zijn.

Kamervragen 14 april 2023

Op 14 april stelde het lid Kat (D66) vragen aan de minister van Armoede, Participatie en Pensioenen over de berichten rond maandelijks afdracht van beslag op bijstand. De VNG en andere partijen uit de keten voor derdenbeslag waren betrokken bij de beantwoording van deze Kamervragen. De Kamervragen zijn beantwoord en op 14 augustus 2023 gepubliceerd.

Wat betekent dit nu voor gemeenten?

De uitspraak en de antwoorden op de Kamervragen maken het volgende duidelijk:

- De beslagvrije voet (95% van de toepasselijke bijstandsnorm inclusief vakantiegeld) moet op maandelijkse basis worden gerespecteerd. Bij maandelijkse afdracht in combinatie met maandelijks reserveren van vakantiegeld houdt de inwoner een inkomen over dat lager is dan de beslagvrije voet. Daarmee wordt het bestaansminimum op maandbasis niet geborgd.
- Gemeenten kunnen in de rol van derde-beslagene kiezen tussen:
 1. Jaarlijks afdragen + maandelijks vakantiegeld reserveren, of
 2. Maandelijks afdragen + maandelijks vakantiegeld uitbetalen
- Optie 1 is voor de inwoner meestal het voordeligst en heeft de voorkeur. Gemeenten houden, conform de Memorie van Toelichting (kopje 3.8), wel de vrijheid om te kiezen voor maandelijks of jaarlijks afdragen.
- Een kostenafweging is niet primair de verantwoordelijkheid van gemeenten. Dat beslagleggers vaak maandelijks kosten rekenen, is wel reden om bij voorkeur voor optie 1 te kiezen. Inwoners worden hierdoor gegarandeerd in het bestaansminimum, en lossen zoveel mogelijk af.
- In specifieke situaties ligt optie 2 meer voor de hand. Een voorbeeld hiervan is de afdracht aan LBIO die ten goede komt aan de kinderalimentatie.

Deze conclusies zijn van toepassing op alle door gemeenten verstrekte uitkeringen, voor zover deze voor beslag vatbaar zijn.

Maandelijks afdragen en vakantiegeld reserveren: kan dat?

Gemeenten mogen zelf afwegen of zij maandelijks of jaarlijks vakantiegeld uitbetalen, en of zij maandelijks of jaarlijks afdragen. Het op maandelijkse basis respecteren van de beslagvrije voet beperkt deze keuzevrijheid: maandelijks 5% afdragen in combinatie met 5% vakantiegeld reserveren brengt de inwoner onder het bestaansminimum. Daarom is dat niet langer mogelijk.

Wat zijn de mogelijkheden bij een volledige uitkering?

Afdragen kan op twee manieren:

1. Jaarlijks afdragen en het vakantiegeld maandelijks reserveren, of
2. Maandelijks afdragen en het vakantiegeld maandelijks uitbetalen.

Uitgangspunt is dat de beslagvrije voet van 95% wordt geborgd. Daarbij heeft jaarlijks afdragen de voorkeur. Dit is voor de inwoner vaak het voordeligst, omdat de kosten bij maandelijkse afdracht vaak hoger liggen dan bij jaarlijkse afdracht.

Soms is jaarlijks afdragen niet wenselijk. Bijvoorbeeld bij een beslaglegging door het LBIO ten behoeve van kinderalimentatie. Maandelijkse afdracht is dan noodzakelijk, zodat ontvangende

ouders kunnen voorzien in het onderhoud van hun kinderen. Inwoners worden in dit geval niet benadeeld door maandelijkse afdracht, omdat het LBIO geen maandelijkse kosten rekent.

Onderstaande tekening vat de uitgangspunten en de keuzemogelijkheden samen, en laat zien wanneer afwijken van jaarlijkse afdracht van toepassing is.

BIJSTAND - BESLAGVRIJE VOET & AFDRACHT

UITGANGSPUNTEN 	BESLAGVRIJE VOET RESPECTEREN ELKE MAAND MOET DE INWONER MINSTENS 95% VAN DE UITKERING ONTVANGEN		VOORKEUR: JAARLIJKSE AFDRACHT OMDAT INNINGS- EN VERDEEL- KOSTEN MOGELIJK HOGER ZIJN BIJ MAANDELIJKSE AFDRACHT
--	---	---	---

DE STANDAARD - IN LIJN MET UITGANGSPUNTEN

			VAKANTIEGELD ELKE MAAND RESERVEREN EN DIT 1X PER JAAR AFDRAGEN
---	---	---	--

AFWIJKEN VAN DE STANDAARD

			VAKANTIEGELD ELKE MAAND UITBETALEN	WAAROM AFWIJKEN? SPECIFIEKE SITUATIES, ZOALS • LBIO-AFDRACHT • AANVULLENDE BIJSTAND
---	---	---	---	---

ZIE ANDERE TEKENING

Wat zijn de mogelijkheden bij aanvullende bijstand?

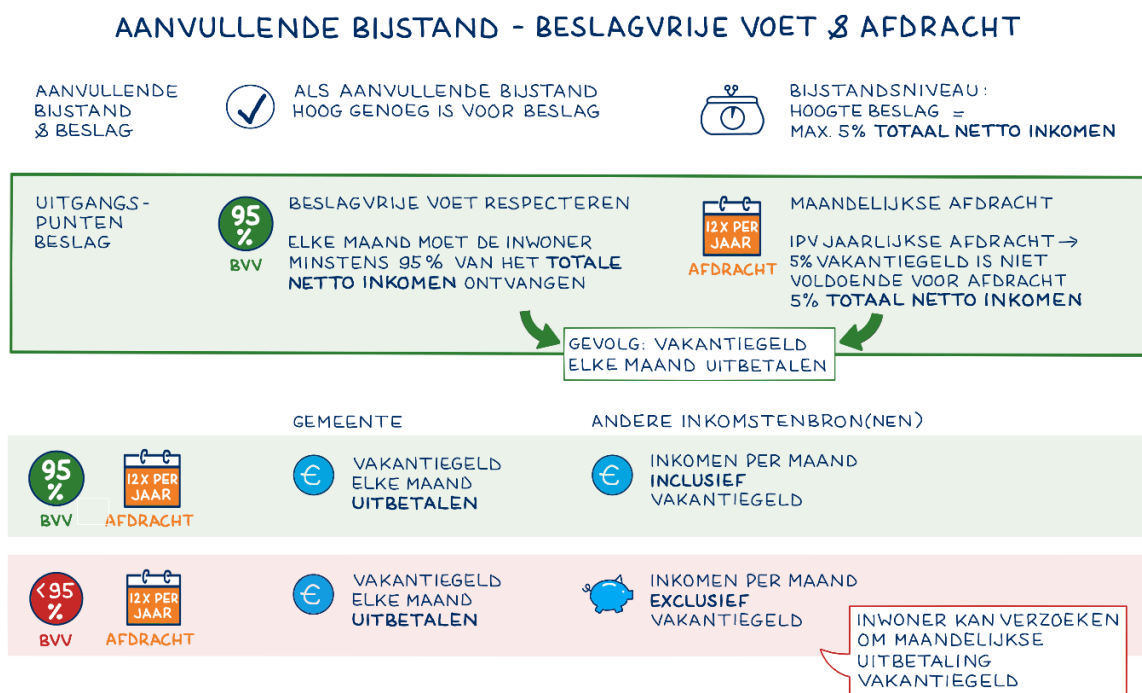
Bij aanvullende bijstand is de reservering van het vakantiegeld (5% van de aanvullende bijstand) onvoldoende om jaarlijks 5% van het totale netto-inkomen af te dragen. Bij aanvullende bijstand kunnen gemeenten dus alleen maandelijks afdragen, ondanks de mogelijke extra kosten die aan de maandelijkse afdracht zijn verbonden. Omdat maandelijks wordt afgedragen moet het vakantiegeld maandelijks uitbetaald worden.

Of inwoners met deze werkwijze hun beslagvrije voet op maandelijkse basis ontvangen, verschilt per situatie:

- a. De inwoner heeft ander inkomen inclusief vakantiegeld + de gemeente betaalt het vakantiegeld maandelijks uit = de beslagvrije voet wordt gerespecteerd
- b. De inwoner heeft ander inkomen exclusief vakantiegeld + de gemeente betaalt het vakantiegeld maandelijks uit = de inwoner komt onder beslagvrije voet

Wil de inwoner toch maandelijks over de “volledige” beslagvrije voet beschikken? Dan kan de inwoner de andere inkomstenverstrekker verzoeken om het vakantiegeld maandelijks uit te betalen. Gemeenten kunnen inwoners op deze mogelijkheid wijzen. Of de andere inkomensverstrekker gehoor geeft aan het verzoek tot maandelijks uitbetaling van het vakantiegeld, is niet te garanderen. De werkgever of andere uitkeringsinstantie is dit niet altijd verplicht. Dit hangt in geval van inkomen uit arbeid van de inhoud van het (arbeids)contract af. Het is belangrijk inwoners hierover te informeren.

Onderstaande tekening toont de uitgangspunten en de gevolgen voor inwoners bij beslag op aanvullende bijstand.

Wat als het inkomen gedurende het jaar verandert of sterk wisselt?

Het is mogelijk, en in sommige gevallen wenselijk, gedurende het jaar over te stappen van de ene werkwijze naar de andere. Er zijn verschillende situaties denkbaar:

- Er wordt voor een inwoner maandelijks vakantiegeld gereserveerd, met de bedoeling dat jaarlijks aan de beslaglegger af te dragen. Halverwege het jaar gaat de inwoner inkomen uit arbeid ontvangen. Dit inkomen ligt onder de toepasselijke bijstandsnorm. De gemeente stapt over op maandelijks afdracht, en betaalt vanaf dat moment maandelijks het vakantiegeld aan de inwoner. Het reeds gereserveerde vakantiegeld kan -direct of op de reguliere betaaldatum- uitbetaald worden aan de beslaglegger.
- Er wordt voor een inwoner maandelijks vakantiegeld gereserveerd, met de bedoeling dat jaarlijks aan de beslaglegger af te dragen. Halverwege het jaar gaat de inwoner inkomen

uit arbeid ontvangen. Dit inkomen is hoger dan de bijstandsnorm. Gevolg daarvan is dat de uitkering wordt beëindigd. De gemeente is dan niet langer de derde-beslagene, en betaalt het gereserveerde vakantiegeld uit aan de beslaglegger. Was eerder gekozen voor maandelijkse afdracht in combinatie met het maandelijks uitbetalen van het vakantiegeld? Dan zijn de afdracht en de uitbetaling van het vakantiegeld al afgehandeld.

- De inwoner uit de vorige situatie raakt gedurende het jaar werkloos en vraagt opnieuw een uitkering aan. Is dit binnen 30 dagen, dan herleven het recht op uitkering en het beslag. Zit hier meer dan 30 dagen tussen, dan betreft het een nieuwe uitkering, die opnieuw moet worden toegewezen. De beslaglegger zal dan ook opnieuw beslag moeten leggen. De gemeente kan opnieuw een afweging maken tussen jaarlijks of maandelijks afdragen.
- De inwoner heeft een sterk wisselend inkomen, wat de ene maand voldoende, en de andere maand onvoldoende, ruimte voor afdracht biedt. Het is aan de beslaglegger om het inkomen te beslaan dat voldoende ruimte biedt voor de afdracht. Zie hiervoor ook het volgende punt.

Wat als de gemeente niet de derde-beslagene is?

Is de aanvullende bijstand onvoldoende om op maandelijkse basis 5% van het totale inkomen af te dragen, dan wijkt de beslaglegger af van de standaard beslagvolgorde en beslaat het inkomen dat wel voldoende ruimte voor afdracht biedt. De gemeente is dan niet de derde-beslagene. Wel kan de inwoner de gemeente verzoeken het vakantiegeld maandelijks uit te betalen, om zo alsnog maandelijks over de beslagvrije voet te beschikken.

Wat wordt er nu verwacht van gemeenten?

Wanneer nu nog maandelijks 5% wordt afgedragen en 5% vakantiegeld wordt gereserveerd, zijn er twee mogelijkheden om de werkwijze aan te passen:

1. U kiest voor jaarlijks afdragen en reserveert maandelijks het vakantiegeld. Als in specifieke situaties jaarlijks afdragen niet mogelijk en/of niet passend is, draagt u maandelijks af. In dat geval betaalt u maandelijks het vakantiegeld uit.
2. U blijft maandelijks 5% afdragen, maar doet dat niet meer in combinatie met het maandelijks reserveren van het vakantiegeld. In plaats daarvan, betaalt u het vakantiegeld maandelijks uit.

Het is aan gemeenten om een zorgvuldige afweging te maken, rekening houdend met de mogelijke maandelijkse innings- en verdeelkosten. Desgewenst kan de VNG hierbij ondersteunen.

Betrek bij deze keuze ook de leverancier van uw informatiesysteem: als u overstapt naar een andere manier van afdracht heeft dat gevolgen voor de inrichting van het systeem. De meeste systemen kunnen zowel maandelijks als jaarlijks afdragen en het vakantiegeld maandelijks uitkeren of reserveren, maar dit vraagt soms aanpassingen in de instellingen van het systeem.

De diverse leveranciers ontwikkelen de komende tijd werkinstructies om gemeenten te ondersteunen bij de inrichting van de afdracht.

Toekomstige beslagen

Het is belangrijk om inwoners die te maken krijgen met beslag goed te informeren, bijvoorbeeld over de manier van afdragen, de uitbetaling of reservering van het vakantiegeld en de consequenties voor het inkomen.

Lopende beslagen

Ook bij lopende beslagen dient de beslagvrije voet maandelijks geborgd te zijn, en heeft jaarlijks afdragen de voorkeur. Gemeenten die eerder kozen voor maandelijks afdracht in combinatie met reserveren van vakantiegeld, moeten die werkwijze dus aanpassen. Het tot nu toe gereserveerde vakantiegeld kan direct worden uitbetaald aan de inwoner.

- Wanneer vanaf nu gekozen wordt voor jaarlijkse afdracht, ontvangt de beslaglegger op die manier bij het eerstvolgende afdrachtmoment het vakantiegeld vanaf het moment dat de nieuwe werkwijze werd gehanteerd. Tot het moment van wijzigen van de werkwijze heeft de beslaglegger al maandelijks 5% ontvangen. De inwoner ontvangt als het ware met terugwerkende kracht wat die in eerdere maanden tekort is gekomen (omdat de uitbetaling aan de inwoner maar 90% was). Het direct uitbetalen van het tot nu toe gereserveerde vakantiegeld, voorkomt ook dat er bij de volgende uitbetaling een deel naar de beslaglegger en een deel naar de inwoner moet.
- Wanneer vanaf nu gekozen wordt voor maandelijks afdracht in combinatie met maandelijks uitbetalen van het vakantiegeld, verandert er niets voor de beslaglegger: die ontvangt nog steeds maandelijks 5% van het totale netto inkomen. De inwoner ontvangt vanaf nu maandelijks het vakantiegeld, en ontvangt met terugwerkende kracht wat die in eerdere maanden tekort is gekomen (omdat de uitbetaling aan de inwoner maar 90% was).

In beide gevallen is terugwerkende kracht tot voor de laatste uitbetaling van het vakantiegeld niet nodig.

De VNG voerde in augustus 2023 een uitvoeringsscan uit, om de consequenties voor gemeenten in kaart te brengen. Hieronder volgt een beknopte samenvatting van de uitkomsten van uitvoeringsscan. De volledige notitie is hier ([link toevoegen](#)) te vinden.

Uit de uitvoeringsscan blijkt dat gemeenten die nu nog (overwegend) maandelijks afdragen en maandelijks vakantiegeld reserveren, meerdere handelingen moeten verrichten om over te kunnen stappen naar een van de in dit handelingskader genoemde werkwijzen. Dit houdt onder andere in dat gemeente moeten inventariseren om welke dossiers het gaat, vervolgens de wijze van afdracht in die dossiers moeten aanpassen en daarover moeten communiceren met betrokkenen (inwoners en beslagleggers).

Het overstappen naar een andere werkwijze dient zorgvuldig te gebeuren, waarbij concrete werkinstructies van de softwareleveranciers gewenst zijn. Gemeenten gaven aan dat het overstappen extra werkzaamheden met zich meebrengt, bovenop de bestaande werkzaamheden, in een situatie waarbij er al onvoldoende mensen zijn om het werk uit te voeren. Daarnaast moeten deze medewerkers ook al uitvoering geven aan bijvoorbeeld de energietoeslag. Het is daarom van belang dat gemeenten de tijd krijgen voor het aanpassen van de werkwijze.

Als aandachtspunt kwam uit de uitvoeringscan onder andere naar voren dat bij beslag verschillende situaties denkbaar zijn. In de praktijk kan het ook nog voorkomen dat er verschillende werkwijzen naast elkaar gaan bestaan (een deel van de dossiers op basis van jaarlijkse afdracht, en een deel van de dossiers op basis van maandelijks afdracht in combinatie met het uitkeren van vakantiegeld). Gemeenten gaven verder aan dat voor de uit te voeren werkzaamheden, naast de benodigde personele capaciteit, ook behoefte is aan een handelingskader, goede werkinstructies van de softwareleveranciers, informatie-updates naar betrokken partijen en formatbrieven.

Verrekening

Dit handelingskader is bedoeld voor situaties waarin gemeenten de derde-beslagene zijn. Ook bij verrekening dient de beslagvrije voet maandelijks geborgd te zijn, tenzij het om een schending van de inlichtingenplicht of inkomensverrekening gaat. Dat betekent dat ook bij verrekening de combinatie maandelijks verrekenen en maandelijks vakantiegeld reserveren niet mogelijk is. Er is in deze situatie geen sprake van maandelijks innings- en verdeelkosten.

Wat als de inwoner iets anders wil?

Slechts in zeer uitzonderlijke situaties is maandelijks afdragen in combinatie met maandelijks reserveren van vakantiegeld toegestaan. Dit is altijd op expliciet verzoek van de inwoner. Dergelijk maatwerk mag er nooit toe leiden dat de inwoner niet rond kan komen. Het vraagt dus om afstemming met de inwoner (en eventueel een professional, zoals een schuldhulpverlener, budgetconsulent, bewindvoerder of inkomensconsulent) en goede afspraken. Verandert de inwoner van gedachten? Dan moet deze uitzondering direct teruggedraaid worden. Een risico hierbij is dat de gemeente dit niet (op tijd) hoort en/of dat de inwoner andere stappen neemt. Het is dus, ook met het oog op bestaanszekerheid, van belang om hierover in contact te blijven met de inwoner.

Vragen

Heeft u naar aanleiding van dit handelingskader vragen, dan kunt u deze stellen per e-mail via schulden@vng.nl of telefonisch via 070 - 373 82 32. In [de Q&A Wet vereenvoudiging beslagvrije voet is ook meer informatie te vinden.](#)